

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

НЕДЈЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 4. и 5.

НА ЦЕТИЊУ, У СУБОТУ 19. МАЈА (31. СВИЊА) 1873.

ГОДИНА I.

„ГЛАС ЦРНОГОРЦА“ излази један пут недељом. Стаје: за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ год. ф. 6; по год. 3; четврт год. ч. 1. 50. п. За СРБИЈУ г. ф. 7; по г. ф. 3. 50.; четврт ф. 1. 75. ц. За све друге земље год. ф. 8.; по год. ф. 4.; четврт год. ф. 2. За огласе плаћа се за ред 5 новчића. Предплата и све наручбине шаљу се администрацији, а доноси уредништву на Цетиње.

СРПСКО ЦРКВЕНО-НАРОДНО ПИТАЊЕ.

Поштена ствар, за коју се човјек постојано и издржљиво бори свагда одржава побједу. Српско црквено-народно питање као да пружа пов доказ томе.

Нема још много, па ће година бити, како је мађарска влада изаслала краљевскога комесара барона Мајтењија у Нови Сад да на тужбу српских одвајних прегледа рачуне управе црквено-народних добара. И краљевски комесар дође и настадоше чуда, уставне државе јако недостојна, настаде стање, у којем се српски народ у Угарској дотле још никада не виђе. Јер кр. комесар својим поступцима показа, да он има са свијем други задатак, а не онај, који бјеше оглашен, он нешташе за рачуне, него постаде „цензор“ књига, полицај, сурадник „Српског народа“ и т. д. Ми нећемо понављати, шта се догоди са српском новосадском гимназијом, њеним патронатом, српском матицом, комесаровијем путовањем у њека мјеста по Војводини, и т. д., јер је то већ све познато нашим читаоцима. Али ћемо само и овом приликом изрећи, да су послови комесарски одкрили, да је задатак б. Мајтењија био чисто политички, а под видом само црквених послова. Осим што се то видјело из самијех дјела комесаровијех то потврђују и владине новине. Јер они непрестано говораху, да народна странка, коју они најрадије „Милетићевом“ називају, ради „против оштанка Угарске“, те се та странка пошто по то мора уништити. И на томе је доста рађена и са свијема незаконитијем средствима. У Пешти нас не могу окривити, да смо због овога израза непријатељски расположени према њој, јер то је већ одприје, а данас нарочито сама влада пештанска признала. Кад је Љоџа пао, а Слави дошао на његово мјесто, изјавио је овај, да ће се у ствари српског црквено-народног питања држати строго закона. Он је тијем већ осудио незаконито поступање свога предходника. У потоње вријеме пропутовао је уг. министар Трефорт јужну Угарску, и на сваком мјесту, где му се прилика дала, говорио је о законитости, која треба да завлада и из ријечи његовијех дало се чисто извести, да осуђује и сам комесарство.

И данас већ се види, да је истина оно што се предвиђало, т. ј. да је Трефорт познао право стање ствари. Данас влада зна, и ако нам је тешко вјеровати, да и досад то није знала, да је њу калуђерска странка обмахивала, и да српско питање никаквијех тешкоћа нема, кад се пренесе на земљиште законитости, са којег је погрешком саме владе потицало било.

Ми смо склони ово да вјерујемо по томе, што је влада већ одазвала кр. комесара, барона Мајтењија и што је овај већ предао своју оставку у њене руке. Са свијем је дакле извјесно, да је био комесар Мајтењи, кога и влади пријатељски листови називају ужаснијем зулумћаром. А хоће ли и само комесарство пасти? Нама је тешко о томе и посумњати. Лично против Мајтења није ни имао ништа српски народ, него против његове „мисије“. То влада добро зна, па кад је дигла Мајтења, сигурно ће већ ни другог на његово мјесто шаљати. У овоме у вјерој поткрјепљује нас и владин лист „П. Лоја“, који вели: „Именовала влада Мајтењију напред-

ника или, она свакојак не смје досадању политику продужити. Искрена помишља мисао у свијема околностима боље и моћније дјелује, него безобзирна сила — то смо ми у важним манифестацијама нашега државног живота искусили.“ Не тајнио, да нам је јако мило чути, да „П. Л.“, послје дуге несвјестнице своје, овако проговори, у толико више, што нећемо да посумњамо да то није и владино мишљење, које је он орган.

Два су досад била мишљења, којима се хтјело протумачити непојмљиво држање мађарске владе. Једно, да је српска реакционарна странка, коју званичне загребачке новине називају „странком особне мржње и освете међу угарским Србима“, владу од добријех намјера одвраћала из себичнијех циљева, а друга да је сама влада мислила слојити живи народ српски потварајући пањ да је непријатељ угарске државе и тијем правдајући све своје незаконите поступке. Било једно или друго истина, чини нам се, да је сада мађарска влада дошла до праве увиђавности. Она као да је увидјела, да је српски народ у стању издржати борбу, а борба та, да није нишоме толико, колико самој њој и угарској држави штетна и опасна.

И за то се можемо надати брзом ријешењу српског црквено-народног питања и то у правцу, у којем га је народна странка желела и прије комесарства, као и данас што га жели.

Владу мађарску стала је епоха Мајтењијева доста и муче и трошка и неприлике, али она ће јој без сумње бити и врло користан наук за будућност. Српскоме народу у Угарској пак биће ово вазда сјајно свједочанство његове свјести и издржљивости. Сачувај га Боже од подобнијех искушења, али ако навале на њега, он ће их много лакше издржати и савладати, јер га неће никада остављати увјерење, да ће за своју праведну ствар најпослије одржати побједу и против најсплинијег непријатеља.

Што овдје рекосмо, перекосмо из никаквога непријатељства према влади мађарској, или што би сматрали разложну попустљивост њену као слабост. Напротив ми цијенимо, да врло мудро чини, што одступа од свога досадањег врло клизавог и за њу опасног пута, што се спрема да разбије ону клику међу Србима, који су своје народу доста невоље, а влади тешке неприлике нанјели, што хоће да поврати законитост на своје мјесто, са кога је већ толико времена незаконитост господрила, и што се показује готова, да се непротиви праведнијем захтјевима народа српског. Тијем и једино тијем она ће у часу повратити на југу своје државе „ред и мир“ у име чега се онолики покорни починише. То смо ми одавно са свијема самосталнијем листовима говорили и препоручивали, али онда нас иста влада сматраше својим непријатељем. Сада, ако је себи пријатељ, другчије ће и нас сматрати.

БУГАРСКО ПИТАЊЕ.

И онда, кад властито одношаји турске царевине и одређене паришког мира неби са собом доносили, да питања, која су у другим државама унутрашње, домаће природе, оде међународан карактер добијају и под већи утицај раз-

ничних сила потпадају, и онда би религиозни народни покрет на балканском полутоку тако питање сачињавао, које изванске велесиле неби могле тек равнодушно слушати. На страну да метнемо политичка лукавства, бугарски црквено-народни покрет већ и по религиозном, хијерархичком и етнографском обзир, мораде дипломатичко мјешање страни велесила изазвати. Мјешање страних држава у бугарски црквено-народни покрет извинује се искључивом намјером, да се већ уобичајеним декламацијама о руским машинеријама и интригама у томе питању на пут стане, или бар да се у нечем омаловаже. Русија је имала тако исто као и остале уговарајуће силе своје пуно право, да се за стање на балканском полутоку својски заузме и да интересе развитка тих ствари са својим рођеним интересима спаја. — Заједница вјере више него племенско и језичко сродство бјеше одавно јака нераскидива свеза између Руса и Бугара. — При томе су западне силе у оно вријеме, кад су државе искључиле неки интерес у цркви имале, или заборавиле, или хотимички напустиле, да се и према православним народима у Турској као неки покровитељи покажу и осигурају, па да и ти народи у њима данас налазе протекције, какву и пр. налазе католици унионисте од Аустрије и Француске, и свака протестанска мисија код Инглеске и Пруске. Таке погрешке, које су старе државе свакако према тим народима починиле, као да се сад кају. Православни поданици султанови сматрају Русију као њеку покровитељку, њеку снажну и искрену заштитницу своје вјере, и у Петрограду би против своје рођене традиције погрешили, кад би тај крајни положај од себе одбијали, положај, који се не може тако лако и у свако вријеме задобити, и у коме и од самих завидљивих и злобних комшија мирна о-статки може. Да Русија пак ту протекторску улогу није тек тако забадава, или, по јефтине новце играла, и да пансловенска пропаганда и тих 5 милиона Бугара толико исто пионера за извршење тестамена Петра великог има, то лежи у природи саме ствари одношаја, и тим се само оне она врста политичара да образује, који су толико наивни, да вјерују, да ће у политици држави увиђавност и искривност својих користи кад тад престати. — У ствари је пак петроградски кабинет — колико пак непосвећени у дипломатске тајне завирити могоше, већ до сада тако згодан и сигуран положај у бугарској црквеној распри заузео, да се заиста у овом часу удесици пожелити не може. — Сједице стране говораху се, удешена јавна дјела, — као: унос и даривање црквених одежа, литургија, подизање цркава, одашљивање и образовање свештеника поричу, или званичним карактером обучене личности деса у-вирају, хтјело се је нешто друго доказати, а не, да је бугарски покрет још од почетка свога од руске стране потпомаган, што је такође и цијелокупна руска штампа једногласно захтјевала и одобравала. И запета би сјeverна сила са свим против свога програма радила, кад би се своје протекције над тим словенским племеном, које у њој сву заштиту и сахрану своју тражи, одрекла; — при чем наравно густом копреном заштитом начин избора срестава; — тим би пре Русија свом властитом интересу унаоч урадила, кад би се струје поплашила, која отуда произиђе, да су Бугари, а да се матере цркве и не одјелише, словенску литургију и словенске владике попримали. — Шизма да богме неби могла и неби кадра била ту ни једну страну задовољити, то свједочи и изјава руског синода од 2. Маја 1869, која гласи, да ни једна бугарска црква, која је одјељена, не може бити каноничка. Ако је као што ми мислимо, од Русије перхоресцирана црква поцјепањост и наступила, то не бјеше никак руски утицај, који ју је донио; шта више сви знаци показују, да је Русији већ те ствари

и преко граница и да се некако изведе из ове и да се некако изведе из ове и да се некако изведе из ове.

Тај се крст руски и бугарски чути из оних панславистичких гласила, чији језик чешће говори оном гетеовом „чаровном шегречу“. У посвећеним круговима као да се већ за извесно зна, да је заступник руски у Цариграду све до последњег могућег тренутка око тога настојао, да се тако шизма уклони и сав свој могући утицај у том правцу, како код турске владе, тако и код грчких фанариота употребио, но као што последњи случајеви показаше, ипак без пожелана успјеха.

Друга јевропска сила, која је у том питању на дипломатичко земљиште стала, бјеше мала Грчка. У тој интервенцији огледаше се свакако много мање ствари политички интерес, а много јаче фантастичко честољубље и фанатичка саревњивост у вјери. У сваком сунчаном зрачку грчком трепери и одржава великојелинска мисао. Грцима, које јевропске силе крајевима Отона I. окружише, високим су политичким плановима малог ал подузетног грчког народа преузале. „Грчка мора већ бити, земља постојбина старих Јелина претвараоца свјетова и вјекова мора раширити своје узане границе“, — то је општа народна вјеровања у данашњој Грчкој, то је најмилији предмет жеље и захтјева народа грчког, а у том раширењу своје данашње постојбине свакако да јудри Грци помишљају на земље и покрајине из Балкана, на које као да прилично налича и екзархат бугарски. Грчки калуђери, који из манастира светогорских као попови, игумани и архиепископи све на туцете Бугарима као проповједници и заступници свете Христове вјере долазе, које шта више мудре грчке главе у данашњој атинској краљевској влади нарочним посланством и као у њекој отсјеченој, одмјереној дужности тамо међу браћу Бугаре ишљу, заступају толико исто жестоких поборника велико-грчке народности мисли. И што бјеше већи одиор бугарских главара и народњака тој грчко-фанариотској мисији, што се одлучније браћу Бугари против те куге, која ни на један мах постојбину оптерети, тим је већа, тим је жешћа мрзост била, из које су пошле Грци Бугаре гонили; и саме Турке, онште своје непријатеље за савезнике тражили, само да могу од Бугара уграбити земљиште оно, за које они веле, да је њино насљедно добро. К томе долази још као други нејачак покретач саревњивост у вјери. Сваком Грку колико је год вјера мила и света, толико му је и она особа света и неопорочива, која вјеру чува и све дужности, које се од служитеља вјере ништу, савјесно

врши. Цариградски патријарх свим је православним свештеницима, а како неће Грцима и патријархословима особа бити, та Грци у свому патријарху виде саме уображене свеце и владу и самога Бога с неба. Грцима је највиша светиња, што из тог звања изађе, зашто се каже — па ма шта то иначе по вриједности својој било — да је патријарх наредио, да је патријархова уредба. Цео би народ грчки данас скочио, кад би ко шта против те њине оличене земаљске светости изнио, или још више потврдио. — Дишах ли у патријарху, дишах у вјеру, дишах у светињу живота, у народну особину, вријеђаш њежно чувство народносне слободе и независности. Помислимо само до какве је власти, до какви утицаја дошла та тако рећи, изчезавајућа стигија грчке народности у турској царевини, тамо гдје није само трговина и цјелокупан земаљски обрт из простране и доста богате турске царевине у грчким рукама, но гдје је и први државник, први чиновник, први просвјетљеник Грк, то се онда нећемо и немором ни мало чудити оном притиску, који се с те стране чини. Тај је грчким фанариотима тим повољнији и поспјешнији био, чим су се противни живљи на већи ступањ неизмишљивости и непустљивости пењали, и према свим савјетовањима и објашањима све глављи и окртинији били; и тако тек онда пмадоше лепе прилике грчке фанариоте, да ватру у наглој распри тога питања још већма расприју, и да грчка тако рећи још не владина гласила онако на некадању покровитељку Русију грме и вичу; на Русију, којој се је некада цјелокупно Јелинство у милост и немилост бацило, да је бајали само она крива, што се до сада тај покрет зауставити не може, и што му је и сам почетак онако прошао. —

То бјеху обадве силе, којима Порта најнепосредније и најживље изложена бјеше. Западне силе и Аустро-Угарска као да су се према томе питању сасвим резервиране држале, по свој прилици, да се нису хтијеле плести у питање и силу закључка султанова омазоваживати и слабити. Но турским државницима, вели „П. Л.“, могло би се ипак у не малу заслугу уписати, да су са том одлуком султанском умјели прокрчити пута, да цјелу ствар онако свршати и по обе стране, а и цјелокупну отоманску царевину онако утаначити могу, како и интерес цјелокупности државне, и интерес независности бугарског народа захтјева. Порта се не би могла за позвану сматрати, да закриљава фанариотске непогјешивости слом и власти грчких попова преда. Предањом је морала тежија Бугара, да се од несношљиве зависности од грчких попова отргну, сасвим

праведна изгледати Комесари које је сутица у Бугарску оданиљао, могли су да се сутицају у рити, како бугарски народ своје цркви и свјетости, како положај, какво повјерење имају и уживају грчки попови и калуђери у бугарском народу. Свештенство је то заиста у самој оној духовној мисији, коју оно у народу испуњава, бугарском народу страна, народ бугарски нема срца за његово духовно посланство, за његове ријечи, његове дужности и у цркви и у народу. Па да онда и не спомињемо, да су ти попови обично оруђе — срамно оруђе свих страних влада, да су ти душевни пастири готове слуге и најниже, најподлије слуге за туђе готове вара. Порта дакле нетреба ни да се тиме застрашита даде, да су ти покрети; ко што фанариоти веле, наперени да разкину државну свезу отоманске царевине, да оборе цјелокупност државну, и да је тај покрет уједно знаменје политичке пропасти бугарске. Те лажне преставе још лажљивијих фанариота грчких нетреба порта никако да поготов новац прима. У Стамболу се знало већ одавна, да би та опасност и та врева тек онда наступити могла, кад би бугарски народ дознао, да су му сви предлози, сви вапаји за жртву помоћи безуспешни остали, да му је истава, обране свог законитог поглавара, у борби против екуменски синода. Црквена аутономија турских поданика бугарског језика. — то је Порта већ одавна увидела — не може никада идентична бити са условима самосталности бугарске земље, која би се тек у себи ограничавала. Задовољење неогранич, основани и свагда лојалним путем поднешених народних жеља треба пре свега да служи Порти као јамство најчвршћег осигуравања за вјерност једног непоквареног народног племена, као што је уједно и најбоља полуга против свих адхезивних машинерија. Колико је год турској влади у својим плановима до тога било, да шизму према времену удешава — сведоче о том посљедњи чинени владини покушаји и напори, да патријархату у 12. часу концесије учини, но које увјек због тврдоглавости св. патријара безуспјешне осташе — толико исто нека јој је до тога, да привидним излицима унутрашње црквене катализме заведена не би државни ауторитет из вида изгубила, те праведне тежње толико милиона својих вјерних поданика неиспуњене оставила, — тежње, о којима она свакако најпреча и највиша рачуна имати мора. Шта је и како је чинила, зацело је више томе допринело, да је углед државне власти у бугарским крајевима ослабљен и први најглавнији услови унутрашњег мира, који поједини метежи нијесу кадри

ПОДЛИСТАК.

ПРИМЈЕРИ НЕКАДАШЊЕГ И ДАНАШЊЕГ СУДА У ХЕРЦЕГОВИНИ.

(Описано Бук Врчевић.)

Ма гдје је ово јутрос Ђетко пошао? — упита ће Мићун (старији брат) мајку. — Брука га и грдило знало! бојим се да није пошао у Требиње да те давом чини што си га синоћ мало викао за ону овцу; али ја не могу вјеровати, да је и образ као што је намст изгубио! шта му хоће турски суд код нашега сеоскога? не било га мајку, да јакн Бог да! — Около попаснога доба ево ти заштије (ћепарма) по Мићуна велећи: Наредба од кајмекама и кадије да са мнош у Требиње идеш. — Мићун га упита: А знаш ли Авдуга тко ме давом чини? турске ти вјере! — Богме брат те Ђетко. — Тако је, кад је дошао свијет наопако, и добро су наши стари рекли: „Ако немаш душмана, мајка ће ти га родити“. Али нек штогод залажимо и нек се промијеним, пак ћемо одити. — Пошто ручаше упутише се и ево их у суду пред кадијом.

Кадија. Да ну ти, рајо, кажуј што имаш противо брата; али право, јер ће и до кетве може бити доћи.

Ђетко. Хоћу ефендија све право, тако ми бајове душе и тако се моја с његовом на они свјет не прспредала. Јошт од ђетинства није се могла подударити моја и његова ћуд. Он ме вазда мрзи и прогонити, а ни крив ни дужан, но само што је он брат старији и јачи пак ја вазда пред њим крив. Наш покојни отац — Бог му душу уновојо! — подијели нам јошт при јаку животу све своје имање напола, да се не бисмо послје његово смрти покљали, а остави Мићуну једну најбољу њиву, пак нам рече: „Ево ћео! нек се не може своје зна, и по мојој смрти прерани те мајку и уграјте је о сједињеном грмљу, а о-

на нека живи код једнога од вас гђе њу буде воља“. Јучер нам нестале једне овце у планини, не знам ни ја сам како, те он синоћ на мене, опсова ме не би тако ни влах с коца, и поче да ме бије, и, ефендија! да не скочи мајка шћаше ме усмртити. Сад хоћу да ми се одвоји мој дио и да ми осудити ефендија! по бојјему шеријату и царскоме кануну (корану и законик) док ме није крвник смакао.

Кадија. Што одговараш ти, Мићуне, на ово што ти брат казује?

Мићун. Ефендија! Све је истина што ти је казао; али вољно би, да ми је рану задао но што ме у суду звао. Знади, ефендија, да од памтвијека код нас је био обичај, да по смрти отчиној остане старији брат за кућнег домаћина, и њему се све о глави обја, те зато има право млађем заповијети и покарати, па богме мало кадкад и ударити непослушнога за изглед друге чељад куће. Јучер ми је негђе изгубио једну овцу; почео сам га карати и опинух га једном чибук — није фајде крити — а ма ударих га као брат старији млађег брата, а нека га удари тко други гдје је гледам, ако смије! Што тражи отчињство, ево му га на сриједи, па гдје је браће ту је и дијела — па браћа као браћа а тобоци као крвници.

Кадија. (срдито). Ма знаш ли ти димсузе и крмски соју! да се по царскоме кануну не смије питко ударити? Ево у кануну пише, да платиш царској хазини церице (глобе) бијелу мецидију (20 гроша), а сувише апса (тамнице) од 10 до 30 дана ако ти давујија (паричар) не опрости. Сад што ти Ђетко говориш.

Ђетко. Ма ефендија! да ти њешто речем. Тко је прави раја, он је за бојји шеријат и царски канун длаком привезан, а што бојји шеријат хоће, то и царски канун кабули; а ма не знам пише ли у шеријату и у кануну, да ти називљеш давујије „димсуз и крмски сој“? завршеше му се сузе).

Кадија. Јок, јок! ама ле доо Бог! али на

крају пише, да кадија може приметнути у шеријату и у кануну како му се кад свиди и како коме; но да ја тебе питам, што је тебе стало, кад је теби суд по кануну учињен? и зар си ти шех Ислам-улем, да ми забрањујеш говорити што ја хоћу? ...

Ђетко. Не љути се, ефендија! кад је тако у кануну и шеријату, ја им се клањам; али знади ефендија! да је мени Мићун рођени брат, па ако сам га дозвоао пред тобом, од моје луде памети, да нам судиш, нијесам да нас ружниш и брочиш. Ако ме покарао и удрио, мој ме брат старији удрио а шјутра би за мене погинуо. Ево ја за њега давам 20 гроша, а по царскоме кануну ја му опрашћам апс. — Пошто му преброји новце, приступи к брату и пољуби га у руку велећи му: „опрости ми брате! хајдемо дома, да се братски дијелимо и да братски живимо“.

Кад дома дођоше у највећој љубави, дозвоаше на вечеру кнеза и пона; а у јутру све братски подијелише како им је био отац забиљежио. Питаше мајку: „С којим ћени синоћ, мајко живјети? кржи, неће међу нама бити жалости“. А она: Ђео моја! Бог вас благосовио и сваку срећу удјијело! мени сте оба једнака, на једном сте срцу спавали, а једно млијеко сисали, ја сам најволија, да једну годичу живим с једним а другу с другим; а кад ми буде суђено да умрем, да укуп и поза платите заједно“. Кад на ово оба брата пристадоше, рећи ће:

Кнез. Мићуне! да ну промисли, прије него сам ти ја казао, остаде ли што дужан твојему брату Ђетку, кажи ми?

Мићун (подуго промисли на рече): Хај-хај! јесам, како да не? мене је покојни отац оженио, а ја ћу мога брата о кућному и јошт неподиељеном арчу, и нећемо се раздвајат прије но и његово весеље на истоме огњишту не видимо.

Кнез и Поп (скину капу). Овако ти Мићуне хвала! а Бог вам дао дуго, мирно и братско живовање; вазда се на братску нагађали а никад по судовима не ипатали. („Праз.“)

перушити, испуњен. Не бјеше то ни Порта, ни
бугарски ексархати која бугарски народ из не-
дара православне црквене заједнице истргнути и
на крило је позивао какве друге црквене за-
једнице бацати хтједе, него то бјеху органи
грчких и фанариотских црквених поглавара, си-
ноди грчких — несједињених митрополита — па-
тријарха; — ти бјеху и ти и данас настављају
измереним планом и неком привидном сигурношћу
дјело црквена оцјепаљења бугарског. —

(Свршиће се.)

ДОГАЂАЈИ У СВИЈЕТУ.

У данашњем уводном чланку изразили смо нашу наду, да ће се стање наше браће у Војводини на боље окренути. Томе нам даде повода вјест, да је кр. комесар, барон Мајтењ, позван у Пешту, да је исти дао оставку и да ће уг. влада тешко другог комесара на његово мјесто послати. Па и кад би га послала, она му не би могла дати ону пуновласт. Ако ћемо мађарску владу држати за способну и разбориту, то слободно сијемо предпоставити. Мађарска влада може непријед знати, да јој ниједан комесар, као ни Мајтењ, не може ништа друго у онијех Срба постићи, до новијех невоља и тешкоћа. За то можемо очекивати, да ће влада у српском питању правилим путем поћи. У најновијем „Унг. Л.“ листу који близу владе стоји, налазимо доста снажна подрјепљења мишљењу нашем. Исти лист вели, као да се влада ријешила, да обрне лист у српскијем црквено-народнијем пословима. Архимандрит Анђелић, коме се сва провала између владе и народа српскога у грјех уписује, налази се у Лешти и конфер. ш. са министром просвете. И као што дознајемо, вели, његове тежње пеналазе одзива код владе, а и сам администратор патријаршије, Грујић, не слаже се с њим. Нека влада пође тијем путем, нека одбије од себе те црне савјетнике, одпаднике српске, па ће се брзо погодити са народом српскијем. Али нека у њему не тражи никакв средње странке, као што јој опет неки свјетују, јер је тамо, то зна сав свијет, сав народ, једна народна странка, коју лажни пријатељи владини за веће страшило, намјерно „Милетићевом странком“ називљу. С том странком она мора имати посла, јер је она заступник народни и мимо ње никад и ништа учинити неће. И претпостављајући, да је то влада увидила, ми очекујемо у брзо повољно ријешење српског црквено-народног питања.

О свези босанске жељезнице са угарском пругом код Брода, пишу из Цариграда „П. Л.“, да је већ углављена. Досад је замишљало у тој ствари то, што ће Турска по захтјевању Аустро-Угарске, имати градити побочну пругу, која ће је стати 12 милиона фиорина, па се устезала да на то пристане. Истоме листу јављају, да се и пруски заступник Кајдел заузима, да порта на то пристане, као и на захтјев српске владе, да Турска састави своју жељезницу са српском.

О руском војевању у Киву врло су различите вјести. Једне говоре да је руска војска већ покорила Киву, а друге, да је руска војска скоро са свијем пропала. Овоме се не треба чудити, јер знамо, да је напредовање Русије многојема три у оку, да не кажемо пож у срце. Међутијем толико је истина, да је руска војска истипа с великијем тешкоћама, али постојано и успјешно напредовала. Кан је нудио већ Русији условија мира, али га одбише. Русија хоће да Киву са свијем покори и освоји. Друге нема. Значајно је, да је и енглески лист „Тајмс“ почео врло повољно говорити о завојевању руском. Енглеска, која свуда ради на укинућу ропства, не смије, вели, ни Киви, која је средиште ропства, држати страну.

У Грчкој траје вјечита унутрашња борба. Извозица ради свом снагом да обори министарство Дефорево. За Грчку би било најпогодније да се већ један пут утврди једна влада, која би дала на њеном унутрашњем укрјељењу један једини споласниг углед, а на жалост, она не може да се тако једнако ради око оба дела, младе за другом. То може за младу Грчку д велике штете бити. И ми имамо доста жалити оне жалосне појаве, јер Грчка не може да задовољи ни а и с нама заједно има велику потребу да изврши а те унутрашње борбе, које се задржавају од тога. Не моли се Грчка да се у будућности једседни боже каурниа!“

се показује живо. Јеврејско друштво у Бечу изаслало је једну депутацију са познатијем Курандом на челу, грофу Андрашију, да га моли, да он посредује у корист румунскијех Јевреја. Не знамо шта је Андраши на то одговорио. „Журнал де Букарешт“ примјећује на то, да ће ти људи, који се тобоже заузимају за румунске Јевреје, а у ствари само раздражују румунски народ највише учинити, да се њихове жељене испуне. Увиђавши и пристојни Јевреји, који су својом заслугом заузели пристојно мјесто у Румунији, први су, који жале, што се њихова страна по вјери браћа непаметно мјешају у њихову ствар. Познато је, да се у Румунији скоро сваке године догађају крвави сукоби између Румуна и Јевреја, али томе није ни мало крив народ, ни влада румунска, него сами Јевреји, који су тамо, као и свуда, праве пијавице, те сисају крв народну. Од румунскијех Јевреја, као и од јеврејског главног друштва у Паризу већ су више пута позиване велике силе у помоћ, но оне свагда нашле за добро мјешати се у унутрашњу ствар Румуније, па сигурно и Андраши неће другачије учинити.

Од како се цар њемачки, Виљелмо, вратио из Петрограда, пруске новине још једнако говоре о бављењу његовом у руској престоници. Сви од реда узносе пријатељство руско-њемачко и не таје да је тамо међу њима било важнијех преговора и да је чврст савез међу њима углављен. О Аустрији много не говоре, и ако њеки паговјешају, да би и она могла доћи у њихов савез, о чему се уопште сумња. С погледом на њемачко-руско пријатељство можда није са свијем без значаја, што се царези руски и њемачки неће састати у Бечу, као што се досад говорило. Већ је извјесно, да ће најприје цар руски доћи, па тек пошто он оде, походиће цар њемачки Бечку пљозбни.

О борављењу кнеза Бисмарка и Ђенерала Молткса у Петрогаду, вели „Фатерланд“ сљедеће: „Бисмарк дакле борави код свога пријатеља Горчакова, позната непријатеља Аустрије све од кримскога рата. Службена извјешћа говоре о везу између Прусије, Руске и Аустрије. Свакако је међутим чудновато, да нема код тих договора једнога од трију савезника, т. ј. Аустрије и њезина цара. Такви састанци бијаху увјек наперени проти Аустрији. У Пломбне есу сковаше Наполеон и Кавур своје основе, те их изведоше г. 1859. У Биарицу сложио се Бисмарк са Наполеоном, да ваља сломити моћ Аустрије, а г. 1866 изведе њихове основе. Касније се састао са Горчаковом, а њешто после тога букнуо је рат с Француском. Данас се обојица опет пријатељски договарају, да — покрену „свети савез“. Чудноват је појав и то, што се у исто вријеме деси у Петрограду и њемачки стратегик Молтке, да утапачи са руским Ђенералима потанке модалитете тога „мирољубнога“ савеза. Аустрија и Турска нека се приправе на важније догађаје, него ли што је сувишна игра са „светим савезом“.

У Италији развио се доста непријатан положај. Као што из Рима „Сеп. Нов.“ јављају загладала је тамо велика неизвјесност и запетост. Томе је узрок лабави положај министарства, жестока препирка у скупштини народној о закону за манастире, што је већ и јавне немире проузроковало, а исто и болест папина. Папа је већ на умору, и нико се не нада да ће пребољети. Он и сам предвиђа то и чини већ потоње наредбе. О нашљеднику папином незна се још ништа извјесно па и то је узрок извјесној узрујаности. Ушљед таквога стања, а и по својој природи краљ италијански не може још никако да се ријеша, па пође у Беч.

Француска народна скупштина у Версаљу опет се састала и посвијема знацима престоји озбиљна криза. Монархисте су се јако уплашиле због потоњијех допуњајућијех избора, који сви пападоше у корист републике, а још више им задаје бриге то, што ће се скупштина распустити, па сад раде из петнијех жила, да што грије изведу преврат, у коме би и Тјер пао. Они више не војују против појединијех министара, него против самога председника. Јављају из Париза да се ушло у траг завјери монархиста, да Тјера оборе и за вријеме поставе диктатуру, којој би глава био Маршал Мак Махон а томе би брзо сљедовала опет царевина. С друге стране и сами радикалци наваљују на осудан рад и сада ће имати Тјер, да се коначно ријеш. Међутијем увјеравају, да влада озбиљно мисли, да грајну републику прогласи одмах како се нова скупштина састане.

У Шпанији су обав
штицу и испали су сјајније и г што
оčekивати. Осим тридесеторице, ни да
зличнијем странкама, изабрав је св сав републи-
канац. А што је још најсвај, реба је да
потпуну слободу и није се ни у једној мисли
изборе. Ово је за републиканце у Шпанији
врло повољан знак и да није некијех странацки-
јех раздора, а нарочито устанка Дон Карлосова,
који се опет живље појављује, Шпанија би се
брзо уредила, умирила и република у њој учвр-
стила.

Португалска влада боји се од републике шпанолске, те увјерава јевропске силе, да се социјална демократија све више шири и према границама португалскијем, а да није у стању одбити ту навалу. Незна се хоће ли силе посредовати, по Инглешка је против тога, док се не види, да је независност Португалије збиља у опасности. Ипак смјемо рећи, да је Португалска на реду, да буде република, одржали се само Шпанолска.

ДОПИСИ.

(У.) ТРСТ, 4. Маја. — Појава од замашаја, што би вас запимати могло, нема никакви, окром да вам најновији догађај на бечкој борзи јавимо. који ипак тамо за вас од никакве важности није, нит бити може, јер вас до данас бог од чивути и чивутског обешенацлука сачува, и нежељимо вам, да вас то јато скакаваца икада поплзиви, макар ваша трговина и производство никад знатно и небило. —

Познато вам, како је играње на бечкој борзи, особито чивутима и белијама у страст прешло, и које и површно пратило, што се тамо догађа, тај је предвиди мора, да је већ до крајности дошло, да се даље не може, и из њуцања мора, прошли дана пукло је, и то баш пошто тако да је једног дана преко стотину трговачки и банкарски кућа плаћање обуставило. неки су се из двојења сами убили, а ни број им се не зна, који су коначно пропали и унропастили се. Догађај на бечкој борзи подестаовао је и на трговину у онште, што је и влади поведа давао, и повчано министарство употребило све начине, да се тој кризи у помоћ притече, и да хрљави последица за собом не поведе. Народна банка била је законом ограничена, да артински новац умножавати не може, а да се зло пристрани, овлашћена је иста банка, да по потреби артински новац умножити може, и одмаће се која стотина милијуна фиорина напечатати, својим ће се, сад за сад најнуждније закрпити, и општој трговини у помоћ притећи.

Садашњи појав на бечкој борзи, тиче се по-
највише чивута, и губитак изнаша околу 300
милијуна фиорина, т. ј. једни губе, а други до-
бивају, дакле опет остаје чивутској кеси. Сада-
шњи појав неће се ни најмање коснути државе,
али су изгледи, а то се изјасни неће и може би-
ти, да много мјесеци бројати не ћемо и насту-
пиће криза која ће са свим другу варицу ску-
вати, јер чивути ту варицу одавно варе и ако
им когод лонац у главу не баци, тоће га они
самој држави о глави разбити. — Сад поднаша да
новчани министар с артинским новцем стање до-
крити и поправити може, а код другог појави,
и погоово онда, ако се и на политичком подне-
бју наоблачи — артински новци неће моћи по-
моћи, већ ће се изискивати сребрени и златни,
пак ако их не буде: што ће бити онда? — На
политичком поднебју, за сад влада ведрина.
Ако ће те бечким и пештанским листовима вјеро-
вати, то опет света тросгрукa њемачко-руско-
аустријска алијанција постоји, и још су мокра
пера, с којим је тај свечани уговор у Петрогра-
ду потписан, само се не говори: ко је од стране
аустро-мађарске тај уговор потписа. Може бити
да је између њемачког и руског цара нешто под-
писано и уговорено, само се мисли, да се то баш
оног трећег у савезу тиче. Бечлије и пештаници
то су вражи политичари. Прије кратког времена
коваше они њемачко-аустро-мађарску, турско-
енглеску, талијанско-шпанску и извесну алијан-
сију против Русије, а данас то све изавуцашу
и батале, и радо би се с баћушком савезали
и у савез ступили. Није им рачун лош, само
то превелика штета, што из тога брашна ни ад
хлеба бити неће, јер Русији, пак ни њемачкој
особито аустро-мађарске алијанције не треба,
пак ако се може бити привидно и показују да у
ради с истом пријатељствовати, то опет свој ра-
чун има, и напачи на оно време кадмо Иван

у Бечу (1810. Године) у јавној мађарској и српској против Турака и Немачке ратовање, и кад га једна и друга странка на своју страну звањем, говораше Иван Црнојевић: кад ми сајужника треба, то љу се са слабијим од себе здружити, да му камије лако погом за врат стати могу. Тако мисли и Немачка, а може бити и Русија. Сувјино лијена је пада и утјеха, а нама је слободно зајевати: „тешко оном, ко се у туђу помоћ узда“! ако Аустро-Мађари своју задаћу схваћају, то им је најсигурнија алијанција њихови народи, и то нарочито славенски, које треба да задовоље, и што скорије у свему унапредити, с те стране било би изгледа, а што се немачке тиче, та је спремна, да што скорије, на устатак немачког народа и земаља у аустрији пође, и понесе. То је Шмерлингу и Басјту у рачун ишло, јер су они Немци, а гроф Андриаш мајда тако не мисли.

По енглеским гласовима, Русија је већ Киву музела, и Енглези незнајући куда камо, окренули су пјесму, и данас у прилог Русији гуде; говорех: да је Русија од вишијег промисла одређена, да у средњој Азији цивилизатор и унапредитељ просвјете буде. О чудна појава, и да ли је то можно, да варвари Руси разноситељи и ширитељи просвете буду! Ти исти Енглези прије кратког времена уздицаше и сиротне кивинце сажаловаше, како ће их варварски Руси подјармити, а данас другу пјесму пјевају. — Наша браћа Руси темаре, што и како ко о њима говори већ они свој посао раде. С наше стране нека им је срећно, и нека им Бог поможе, јер пријатеља и темару.

Из Рима стижу тужни гласови. Свети непогрешиви отац папа спрема се на далеки пут, обомлио је и скорије умријеће, и сад се рачун води: как ће се петрови кључеви појерити? Талијани виде рачун, да светог непогрешивог отца папе више и потреба, које ће тако и бити, јер више Наполеона и његове Француске нема, а и у Шпанској о другом бригу воде.

Из Београда јављају да кнез Милан скорије, у Беч путовати неће т. ј. да је свој пут отложио, и тако се као што је говорено с кнезом Николом састати неће. Исто незна се кад ће се кнез Милан у Цариграду упутити, и да ли ће допсти и при?

Мајтењи краљевски комесар за српске црквено-школске ствари оставио је Нови Сад и то „изпод баре“ и више се на своје мјесто повратио неће. Изгледом српско око, које за њим запече!

ТРЕЋЕ. 13. Маја. — На бечкој борзи то градавије изгледа, и сваког боговетног дана знатне трговачке, банкарске куће, и разни новчани заводи падају, и плаћања обустављају; неки су се сами убили, а има их који су Бечу леђа окренули, и у иностранство отпловали т. ј. побјегли, а има и таквих, који већ у ладу сједе, и имају да се ради преступа преваре бране. Појав на Бечкој борзи коснуо се и владе, јер се висти у неповољно вријеме догодило, и то баш онда, кад разне крунисане главе на свјетску пјажбу долазе. Доиста тужан је то појав, јер исти држави и влади, не само на трговачко-обртничком и производном, већ и на политичком пољу голем ударац задаје, и унижава, као и јавно повјерење убија. Да у опште у трговини, занату, промету и производству криза ненаступити, постарала се влада, и оп. помоћила је народну банку: да по потреби артински новац умножити, и свјесне новчане, и трговачке заводе потпомоћи може. И мађарска влада пристала је уз то одобрење, само што одма захтјева, да се 30 0/0 од артински новца, што ће их народна банка издати, новчаним заводима у Мађарској спреми, јер да се и тамо оскудица у новцу осјећа. Та помоћ добро ће доћи, јер без исте, кад је међусобно повјерење наступило, још би трајавије изгледало. Подручница народне банке, и кредитног завода свђе у Трсту, добива од тих новца око 1.500.000 флорина.

Из Београда гласа се: да је и прва српска банка пригодном појава у Бечу за 100.000 дуката оштећена, и бојати се да ће иста банка поспрути и приморана бити, свој рад обуставити. Изгледом још се о том незна, али вјеровати можемо, да ће оно, што је зло, прије бити, него што ће постати. Може бити да је и прва српска банка на бечкој борзи играла, и ако се губитак у игри естетан, то је онда доста јадан и несрећан појав, и да је управајући одбор прве српске банке своју особиност показује. Дај! Боже, да се не бијео деобити нас.

Цар руски у пратњи књаза Горчакова и остале свјете присјеће околу коња о. м. по нов. у Беч, а мало дана за тим стигнуће у Беч и немачки цар. О путу кнеза Милана у Беч још се поуздано не зна, као што извјесно није, да ли ће се с кнезом Николом, као што је говорено састати.

Чули сте да је Лазо Телечки умро. У „Застави“ позивљу, да му се сиротном и нејаком дјетету с добровољним прилозима у помоћ притече. Ми овђе у Трсту одбор склопимо и данас одпочећемо за исто дјете прилоге купити, уздајући се, да ће успјешно бити. Одбор састоји се из г. г. Велимира Јумбардића, Петра Узелца и Косте Трифића. Како ће се овдашњи Срби одазвати јавиће вам се.

М-п. — СРИЈЕМ (Српска Војводина), 2. Маја. — Срадошћу сагледамо давно жељенога замјеника „Црногорцу“ који нам ових дана дође у „Гласу Црногорца“. Сада би само жељети било да Турска и Аустро-Мађарска не удара пријеким путем те да не ускрате и опет тога јуначког вјестника из те нам поносите и кршне Црне Горе. Од како смо се са „Црногорцем“ растали код нас овдје наше ствари ма у ком погледу нијесу се одмијенуле нити су на боље окренуле, напротив све то на горе се окрећу. Наши реакционари сдруживши се са Мађарском владом ударају на све што је наше, и ради би све утаманити. Комесар Мајтењи чинио је непрекидно грдне неправде како по српским црквеним општинама, тако по нашим школама и јединој српској гимназији. Он је са својим помоћницима ударао и на приватне заводе, и на поједине људе. Све што је год Српству шкодити могло употребљавао је. Поједине гонио је. Професоре, учитеље својевољно одпуштао, књиго и затварао по своме благоме барунском произвољењу, и још му једно за руком не пође, а то бјеше што се г. Милетића није могао дотаћи, и то бјеше њему и онима који га послаше најмаснији залогај, али на њихову вељу жалост не могаше га се домашити. Као што је познато г. Милетић је посланик на угарском сабору, а као такога у бутурницу спремити није лака ствар, јер ваља најпре саборску дозволу за тако педјело имати. По што није кадар био г. Мајтењи на г. Милетићу то је учинио на другима. Које влада мађарска, које њени пуномоћници пунише асане Србима и држаше их дуго у затвору ни криве ни дужне. Правичност угарског устава и мађарске слободе осјетиле у затвору више мјесеци чамели г. г. Владимир Јовановић, Каравелов, Милетић, Поповић, Павловић, Костић, Јовановић, Хајдин, Вуковић, и гдје су још многи други што на правди Бога мораше страдати. Сада већ није код нас тајна зашто мађарска влада сву своју моћ и снагу полагаше да само г. Милетић послаником земаљског сабора не буде, сада се већ знаде да се је шло на то, да су руке одрјешене онима који би могли у свако доба без зазора г. Милетића у затвор смјестити. И то се све зове уставно, и братско поступање, једнако уживање устава и слободе у томе замисљеноме мађар-орсагу. — 1848 година и данашњи рад од стране мађарске владе не разликује се баш у многоме. Речене године одпочеше одмах са црквених ствари, хтједоше књиге мађарске у цркву уводити и све мађарити. А сада? Сад ето мрљају српске црквене општинске књиге, и пале записнице и обијају браве и ормане, и купе и отимају српску књигу из српске школе. Сад нам не наглашују као тада отворено — рат, али нас у потаји кње и гоне горе него што се само замислити даде.

У Троједини Хрватској, Славонској и Далматинској краљевини народ налази се још и данас у провинзији, која је скроз и скроз грозничави и покварена, и којој у свјету више пара нема, права народа под ноге су сгажена, од уставности баш ни дивана нема. Е, па зар ту онда мождеразговора бити о каквом добру и напредку? никако и никад! —

Ево од последњег справништа у Загребу мишисе већ пет година, па је ли се од тога доба и за толико времена један корак унапред пошло? Боже сачувај. Напред баш ни стопом, али натраг у суноврат. — Погађају се хрватски посланици са мађарским већ годинама па гдје су ту су, и изгледа нам онако као оно кад се дјеца жмуре играју. — Повац, вријеме — све се то харчи без иједне икакве сврхе. Народ се улаљује у све грђи и већи дуг, сиротиња све више отима маха а наши државници уза све те жалостне околности на меким столицама сједе и благују, нехајећи што габа томе, и што ће све у бездану отићи. —

Докле ће овако злохудо стање ствари трајати ко ће да зна, та ни сами главни министери тога не знају, нити могу знати. Ко се ватром игра не таква једном у пламен букне то и сам играјући не зна колико ће и докле захватити. Ето тако је код нас и докле се је дотјерало да ништа ордјељенога нема, већ се на сумце и на случај ослањајући управо од дана на дан животи, не знајући што ће вече што ли јутро собом доијети. — Војска нам као трава расте. Министри се мијењају — вечером и јутром. Банке и новци стоје у ваздуху, братска слога и узајмност живих народа — сахрањена је, свако Туре себи дере, а на нама, на нашем народу све то већа навала и нападање, да му и оно мало скупе те чевине из руку отму, за коју је толику силну крв у овој земљи, и по свим злим не добрима — пролио. — Хоће ли успјети и у колико нека се они тјеше и разбирају, а ми им од наше стране сијело и тврдо рећи можемо, да им је сва мука и сав труд заман, да их неће лоша срећа послужити да оно Србу узму, које му не бјеше приразни думини више стотина вјекова кадри одузети. Зна крвави Турчин, Њемац, Талијан, Француз и Мађар, и с киме се Србим против воље и правде за туђу вољу морао борити, — да ће и последњу капцу крви на олтар слободе своје пролити, али своју слободу, име, језик, право никад ни до вијека неће дати погизити. — Три ће још мало што се тјешити и нада, да је дан српске љепше будућности већ близу, и да ће скоро доћи васкрс српске слободе, сајединење васцејелог Српства, без којег нам нема спаса. Помози Боже!

Из ЛИКЕ 10. Маја. — Чули смо и радујемо се, да на кршном Цетињу, мјесто од Турака, Мађара и Аустро-Њемаца забрањеног „Црногорца“ нов лист под именом „Глас Црногорца“ излази, за то се машам пера, да вам и из наше јуначке Лике, некадашње цесарове дике, а сад подеране и крваве хаљине штогод јавим. Да не помислите, да ћу вам што повољног јављати, говорим вам у напријед, да се одуда никаквим добрим гласовима пенадате, јер нам је добра већ одавно нестало, и ваљда смо га с царем Лазом на Косову пољу закопали, — несрећа нас једнако гони; мачеве општри, и ваљда намјерава посљедњу силу употребити, и вјечитој нас мук и пронасти у наручај предати. Код нас овамо тако за сад изгледа, и вјерујте, да нам се са свију страна пропаст спрема, пак и са самом нашем рођеном браћом Хрватима не стојимо најбоље. Враг се у неке кукавице уценио, још од некада религијозна занешеност душу им и срце помутити те се зашито Старчевићевом бесмислицом о великој Хрвацкој, од Драве до Бојане, и нама Срба, додијевају и које какве зајевнице изазивају, и данас кад би нам највише братске слоге, и договора требало, дошло је на неким мјестима дотле, да би се сукобити морали. Наши Срби показују више благоразумља, неосврћу се на незреле, незнале, и несрећне одпаднике, чувају светињу своје србске немоности, поштују народност, повјестницу, и доловину своје хрвацке браће, и хладнокрвно бјеснило своје занешене браће гледају и сваки спор избјегавају говорећи: „прости им Господи, јер незнаду, што раде.“

За сад нећу да вам обширније о том пишем, само толико могу вам примјетити, да су то тужни и несретни појави, који су код нас жали Боже уродили. Човјек кад све, што овамо бива добро промотри, доиста се чудити мора, како се и највећи чудаци и глупаци увјерити и увидити немогу, да им њихова глупост о великој Хрвацкој ништа не вриједи, као што ни ми Срби више о великој душановој царевини сањати не маримо. Мађари врше у Хрвацкој по вољи, домаћи синова трећина не маре за Хрвацку, као да је на свјету и нема, није ништа свога, и још има пусти глава које сањају и покор раде. Да је у Хрвацкој боље, и да су Хрвати у стању били троједној краљевини неку неодвисност од Мађарске изградити, то би и ми о њима другчије мислили, или да су барем сви као Маканец поступили, а овзко радећ добро чине Далматинци, што још с Бечом држе, јер је боље једног господара служити, него се слугине слуге слуга звати, у ком се положају и ми данас находимо. (Жао би нам јако било, ако је збиља овакво стање, као што нам га наш дописник казује. Наш раздор био је и до сада највећи и најопаснији непријатељ наш. А досадања страдања наша могу нам најбољи учитељ бити, да нам ваља

рад наше народне будућности у братској слози живити. То је једини спас наш. И ми се уздамо у свјесне родољубе с једне и с друге стране. Неће умјети одклонити којекакве застрашености и искрено братство међу правом браћом сачувати и учврстити. У.)

Наше црквене школске ствари још једнако стању, и нема изгледа, да ће се поправити, јер то нашим противником у рачун иде. Ипак има појава, који нам повода дају држати, да се ипак о сазиву сабора ради, јер се за избор посланика агитира. Почело се с дебелог краја, и сад ради се, да се повјерење наших извршних родољуба, што изван домовине живу убије, и да ми њихову гласу не вјерујемо, јер наши противници знаду да су неки наши синови код нас мјеродавни и да ћемо ми опет бирати оне људе, које нам они назначе. Та препорука наших кукавица неврједи ништа, јер ми нашу браћу кроз и кроз познајемо, и тај се окотни није, ко им повјерење убити море, док они сами то неучине, а то бити неће.

Србенић.

ПЕТИЊЕ. 19. Маја. — О ПУТУ Њ. Њ. С. НАШЕГА КНЕЗА И КНЕГИЊЕ у стању свјетлости биле врло љубазно дочекане и примљене од Њезина Величанства царице руске. Кренули су трећи дан у Напуљ. У Напуљу су пробавили четири дана, јер им је Њ. В. царица руска јавила да ће и сама доћи у Напуљ, да се још једном виде. И доиста је царица дошла на својој јакти, гдје је Њиховијем Свјетлостима сјајан објед дала приредити. Из Напуља вратила се царица у Соренто, а кнез и кнегиња са кнегињама и пратњом отишли су у Рим, гдје су пет дана пробавили. Првога дана претставила се Њ. Св. наш кнез Њ. В. краљу италијанском. Виктору Емануилу, који га је са особитом срдечношћу и одликовањем дочекао. Бићемо можда у стању доцније опширније јавити о томе дочеку и бављењу Њ. Св. нашега кнеза у Риму. Њ. В. краљ италијански подарио је Њ. Св. кнезу Николи велики крст. Из Рима пошле су Њ. Њ. Св. Св. кнез и кнегиња са својом пратњом у Фиоренцу, одатле у Милан, па у Беч.

Њихове Свјетлости кнез и кнегиња са кнегињама налазе се једнако у потпуно добром здрављу.

Са особитијем задовољством биљезимо овдје, да је Њ. Св. наш кнез на цијеломе свом путу у Италији био одлично дочекиван, а особито од италијанског народа врло симпатично предустретан.

Из Бари, гдје су се Њихове Свјетлости извезле и на италијанско земљиште ступиле, имамо један допис од 12. Априла, у коме се описује кнежевски долазак, те га зарад важности и занимљивости овдје саопштавамо:

„Можда сам ја први који се из овога пристапшта јављам вашем цијењеном листу, а што ћу јавити, увјерен сам, да ће занимати наш славјански читалачки свијет, као што је и мене занимало и ријетким одушевљењем испунило дивни приказ — долазак Њихових Свјетлости, црногорског књаза и књагиње са двјема књагињама и њиховом пратњом. Призор је тај достојан духа нашега времена и оне висине изображења, на којој се налази италијански народ, као и његово свештенство, које је и било узрок ове ванредне свечаности.

Још у почетку мјесеца ја сам приспосвојим бродом у италијанско пристаниште Бари и ту сам из њега изашао, да ће црногорски књаз доћи у Бари, а не само сам се обрадовао, што ће овако овако изненада видјети нашега личнога књаза, али опет се и бојах, да ће ми радост залудна бити, јер не знадох као ни други, хоће ли књаз овдје пристати или ће право у Напуљ, кад изненада јуче око 10 сати ноћи пристаде књаз и књагиња са својом свитом у овој луци на руској војничкој фрегати „Рурику“. О долазку ових високих путника за један час разнесе се глас по овој вароши и свакоме бијаше жао, што је у ноћно доба приспико, јер се бојаше свак да ће књаз даље одиловити, па да га неће видјети. За то и бјеше скоро све становништво барско већ у 5 сати у јутро на ногама, на морској обали. Међутим је дошло мјесно погла-

варство и римокатоличко свештенство у црквеној обуки и једва се пробило кроз многобројни народ, да изиде књазу на сусрет. Књаз и књагиња са својом пратњом упуте се из брода у цркву св. Николе да благодаре богу на сретном путовању. У књажевој пратњи био је и руски свештеник од ратнога брода, који кад је видно римокатоличко свештенство у црквеном одјелу одмах узме и он своје и у руке велики златни крст и свето јеванђеље и пође за књазом. С њиме пођу још и 36 руских војника са брода, који су у црквеном појању врло добро извјежбани. За високим путницима упуте се и безбројни народ к цркви св. Николе, гдје почивају мошти светог чудотворца Николе. Кад су већ у цркви били, високопреосвештени бискуп римокатолички, видјели православног свештеника у пратњи Њихових Свјетлости, понуди књазу, да његов православни свештеник чинодјејствује у светоме храму и благодари богу за сретни долазак. Његова Свјетлост прими понуду, што и руски свештеник с највећом радошћу дочека, те приступи олтару и стави крст и јеванђеље на свето престоље, и одпоче богослужење. Дивота је било чути громгласно црквено музикално појање руских војника, који су са стране пјевали.

По свршетку тога црквеног чина бијашу Њихове Свјетлости одпраћене на гвоздени пут од старјешина мјесне грађанске власти, од свештенства и многобројнога народа, који се све више прикупљао.

Ја вам ево у кратко описах овај ријетки свечани догађај, а опште задовољство и усхићење, које је не само ја, него цијело ово италијанско становништво, осјетило, нијесам у стању вјерно описати.

Римокатоличко барско свештенство показало је овим чиним, да је оно својом правом просветом ослобођено старога, несретног фанатизма, показало је дјелом, да св. римски храм неће православни свештеник оскврнити, ако се у њему по своме обреду молимо Богу, који је један, и Бог свију нас, а тако исто да се може и римокатолички свештеник молити Богу у православном св. храму. Ова свечана прилика побуди ме, да то речем, јер познајем неке наше дамагинске свештенике, колико су занесени у религиозном фанатизму. Кад би Бог дао, да је и у нас свештенство од обје вјероисповјести такве здраве свјести и изображења, као што је римокатоличко свештенство у Бари, неби било ни у нашем простом народу једне и друге вјере, никакве мржње, као што је данас на велику жалост и грду поругу нашега времена, а на штету заједничке среће наше, јер смо сви браћа једне крви, једнога језика. Доиста би желити било, да се свештенство бар наше југославенско угледа на изображеност барскога италијанског свештенства, јер онда за цијело неби подраживали непријатељство између народности и вјероисповјести. Ми браћа, ми Срби једне мајке славјанске не можемо бити непријатељи ни крвници једни другима. Турци босански никада не могу бити браћа азијатским Турцима, ма они то и вјеровали, јер су они наше крви, нашега језика, па за то су они наша браћа ма и у турској вјери. За то на души наших свештеника обију вјероисповјести стоји, да уче народ, да му уз наук божји проповједају, да му је оно рођени брат, који је једне крви и једнога језика с њим, а да вјероисповјест не може ни у братствити ни разбратствити. У оме је спас наш и тиме начином досијећемо до своје жељене цијели.“

— У прошли четвртак прослављен је као и сваке године, Спасов-дан, дан славне успомене граховске побједе г. 1858. У очи Спасова-дне била је варош освјетљена, а на сами дан послуже службе божје, обдржан је парастос за душе оних јунака, који су у томе знаменитом боју погинули. Служио је преосвештени митрополит г. Иларион, а парастосу присуствоваху сви г. г. сенатори са предсједником г. Божом Петровићем на челу. Слава бесмртним борцима за слободу и величину Црне Горе! Спомен је њихов вјечит у Српству.

— У прошли петак вратио се преосвештени митрополит г. Иларион из Бери, гдје је ишао на славу св. Николе. Бери леже на самој граници нашој и ту се том пригодом скупља народ, осим црногорскога, још из све Зете. За то труд преосвештеног г. митрополита заслужује хвалу, што није

пропустио, да својим присуством и богослужењем увелича светковину и поткријепи народну наду и вјеру у Бога у оној браћи нашој из Турске, који су тога жељни.

— Јављају нам из љешанског округа да је надзорник школа г. Шп. Ковачевић тамошње школе обинао и свуда строги годишњи испит држао. Успјех се показао свуда одличан, што са задовољством биљезимо. По повратку г. надзорника са своје визитације, бићемо, надамо се, у стању, донијети опширан извјештај о стању наших школа.

Н О В О С Т И.

РУСИЈА. — Инглешком листу „Дели Телеграфу“ јављају из Тифлиса, да је руска војска Киву освојила, а кана ухватили. Незна се још поуздано, је ли то истина, јер сувремене извјештаји поричу ту вјест. Свакојако је истина, да руска војска неодољиво напредује.

Шах персијски дошао је у Москву 7. о. м.

СРБИЈА. — Стране новине све више и поузданије говоре, да кнез Милан неће у Беч, па да се неће ни с нашим кнезом састати, којем смо састанку већ одавно изјавили нашу радост. Говори се да ће министар Ристић скорим предузети пут у Париз, Берлин, Петроград и Рим да поради за укинуће капитулација. Незнамо је ли то истина.

„Браник“, новине г. Стевана Вл. Каћанског, које су за кратко вријеме свога излазења задобиле са сваке стране поштовање и уважање, престале су излазити. Уредник не каже изриком узрок, само спомиње „неке околности“, које за сада није у стању одклонити, а обећава да ће у ближем приликама опет покренути свој лист.

СРПСКА ВОЈВОДИНА. — Барон Мајтењи, кр. комесар, отишао је из Новог Сада, да се више неврати. „Застава“ држи да је не могуће да се и само комесарство и даје одржи, па иштајући: „Шта сад?“ вели, да влада мора повратити владику будимског, г. Арсенија Стојковића, за администратора, да задовољи част народну и да тијем даде залог за своје законите, добре намјере. Ову изјаву несмије мађарска влада олако узети.

Српске и друге словенске новине нијесу пропустиле поздравити и објавити излазење „Гласа Црногорца“. У тој дужности није застојао ни славно познати „Српски Народ“, коме је до сад (да ли и сад?) мађарска влада новаца давала, а Архимандрит Анђелић му „долгоденствије“ молио. Он нас, ако не народу, оно мађарској влади, препоручује са врло родољубијем ријечима: „Аустро-угарска влада врло би добро чинила, да консулатима налог даде, да боље на новине пазе, које из странаго свијета у земљу долазе, јер већ први број „Гласа Црногорца“ пише како кр. комесар тобоже у некој војводини жари и пали.“ Хвала „Српском Народу“ и молимо га, да нас народу нашем тако препоручи у свакоме броју, бар дотле, док и влада и Анђелића влада не одуларе и од својих једина нећера.

ХРВАТСКА. — Дан смрти Јелачића прослављен је у Загребу на најсвечанији начин. Споменик његов бијаше дивно окићен вјенцима. Многобројни народ бијаше скупиен а пјевачко друштво пјеваше родољубне пјесме. Војени министар Куп. очекује се са повратка из Војводине у Загребу, одакле ће се упутити у војвођанску границу.

ЧЕШКА. — Врховни суд осудио је чувенога родољуба и вођу чешкога народа Скрејшовскога у познатој парници на годину дана твора. Своју штампару продао је исти свом брату Фрањи Скрејшовском за 250.000 флор.

ТУРСКА. — Познато је, да су се у турским провинцијама сваки час мијењали гувернери. Сада је ријешено султан, да се исти по данас немогу без особито важна узрока измјенити, и то је министар спољних послова доставио заступницима иностранијех сила. Међутим не треба заборавити, да ће то ријешење важити колико и сва друга, с којима порта Јевропу вје-

што заварије, или боље рећи с којима се Јевреји дије радо заваравати. — Из Сарајева јављају, да је поплава велике штете починила.

АРБАНИЈА. — Досадањи гуверниер Арбашије Али-Сант-паша постао је топхане муширом и полази у Цариград, а на његово мјесто за Валију долази опет Шефкет-паша, који је пред Али-Сант-пашом био валија у Арбашији. Шефкет-паша оставио је за собом врло рђав глас. Видјећемо, хоће ли сад промјенити ћуд.

РУМУНИЈА. — Бивши румунски кнез Куза (Александар Јован I.) умро је у Хајделбергу 2. о. м., у 53 години својој. Г. 1866 11. Фебруара био је он принуђен да даде оставку на пријесто и тада је оставио своју домовину, коју је толико љубио, и којој је неоцјењене услуге учинио. Сада све новине румунске проливају сузе над гробом његовијем, — али тек сада!!

НАЈНОВИЈЕ.

Њихове Свијетлости наш Кнез и Кнегиња са кнегињама приспјели су у прошлу Суботу здраво у Беч.

Имамо извјештаја, да је Њ. Св. кнез врло срдечно и сјајно дочекан у аустријској прегоници.

У Недјељу претавила се Њ. Свијетлост Њ. В. цару аустријском, а у Понедељник вратило му је Њ. Величанство посјету.

Њ. Св. наш кнез био је почашћен и посјетама свијех суверена, који се сада налазе у Бечу.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Шта вриједи један пољубац.) Госпођица Смит, млада и врло лијена учитељица тужила је управу гвозденога пута у Чикаго и захтјевала накнаду од 4000 талира. Ево због чега. Госпођица одоцнила се да иде путничким влаком, па да неби заостала повезала се с онијем од товара. Сурови кондуктер, видећи путницу саму, а врло лијепу, одважи се на велико злочинство, те је — загрли и четири пута пољуби. Увријеђена и озлојеђена госпођица поднесе суду тужбу у горњем смислу и то против управе, јер сиромашни кондуктер нема одкуд онолику глобу платити, а управа је одговорна за своје чиновнике. Суд ова ништа против тужбе, али му се чини превелика такса 1000 талира за сваки пољубац. За то му предлаже онај лист, да састави комисију од стручњих људи, који ће пронаћи праву цијену.

(Опис личности.) У Чешкој, у једном мјесту ово се догодило: Један занатлијски момак хтједе поћи у свијет, па дође у општинску кућу, да извади путни лист. Начелника ни његова тајника не бјеше у писарници, за то узме послужитеља, један путни лист да га испуни и по својме високом знању побрка све и овако испише ону празницу: Очи: округле. — Нос: црномањаст. — Уста: висока. — Зуби: овал. — Коса: нема. — Узраст: нема. — Вјерозакон: обућарски момак. — Занат: нема. Особити знаци: римокатолик. — Год. рођења: 1873. —

(Учитељи у Пруској.) У Пруској има данас 2843 умровљена учитеља, од којих 726 имају год. пензије 50 талира, 615 по 50-70 тал., 479 по 75-100 тал., 679 по 100-150 тал., а само 441 по 150-200 тал. То је награда најзаслужнијим грађанима, који су осједили у својој дужности!

КЊИЖЕВНОСТ.

У Београду изишле су ове књиге:

„Народна лира“ или 480 pjesама, што се пјевају. Цијена 80. новч., у књижари Вел. Валожића.

„Критика“. Кратки преглед хармоније у свијету. II. Наука о свијести. Написао Милан Кујунџић. Прегледала и одобрила школска комисија. Написао А. Васљевић. Цијена 20 новч.

„Живот и дјела св. Стевана Немањског“, краћа српског са предходним описом карактера најстаријега доба српске историје. Цијена 24 новч.

„Упутство за подизање батарије“, написао арт. капетан Б. Јурковић. Књига је велика 5 шт. табака, на вел. осм., са 5 литографа, табл. и 98 слика. Цијена 80 новч.

„Беч“ и његове занимљивости, или најбољи вођ од Београда до Беча и свуда у Бечу за свакога, а нарочито за оне, који нису вјешти еграмим језицима и обичајима. Цијена 80 новч.

(Лужичко-србска матица.) Књижевно друштво лужичких Славена, држало је недавно у Бајшини главну своју скупштину. Предсједао јој је књижевник Хорниз. Прошле године издало је друштво два свезка свога гласила: „Матица“, један коледар за пук у 5000 отисака, Мунчикову новелу и сбирку pjesама за учione. Матица на-канила је издати ове године дјела pjesника Сајлера и књигу под насловом: „Врт крај куће.“

ОГЛАСИ.

Пошто је Устав црногорског женског Института добио највише одобрење, управитељство истога, наводи за добро огласити њекоје тачке из поменутог Устава, да би се с њима могли упознати они родитељи и тутори, који би желели у овај Завод намјестити своје ђевојчице, било то на собствени трошак или на трошак самога Института.

I. Институт, његово покровитељство и старатељство.

§. 1. На Цетињу основан је Институт за женску дјецу из Црне Горе и околних јој земаља; и носи име: „Женски црногорски Институт.“

§. 2. Овај Институт стоји под највишим покровитељством Њезинога Императорскога Величанства Царице руске Марије Александровне, као главне благодјетелке Института, и под непосредним старатељством Њезине Свијетлости Кнегиње црногорске Милене.

IV. О васпитаницама Института.

§. 7. Институт црногорски установљен је за 30 васпитаница, од којих се узима 20 васпитаница на трошак самога Института, а 10 узимају се на њихову властиту плаћу, по 200 флорина на годину за сваку, уз потребиту оправу одјећу и обућу.

§. 8. Осим васпитаница неплаћајућих и плаћајућих, могу се учити у Институту још и приватне ђевојчице, које осим лекција, ништа друго не уживају; нити Институт одговара за њихово поведење ван Института.

§. 9. Васпитанице примају се не млађе од 9 година, и не старије од 12 година.

§. 10. Молбенице за примање васпитаница, шаљу се на Управитељку, која их поднаша одобрења ради Њ. С. Кнегињи Милене.

§. 11. Двије сестре, (осим случаја да су спроте на које би се особити обзир имао узети), не могу у један пут бити примљене на трошак Института: по само у разгупу од двије године дана.

§. 12. Кад не би њекојој од васпитаница биле писане кресте, (наврнуте оспице или богиње), онда при најпрвоме случају мора се она подвргнути таквоме писању.

§. 13. Одјећа свијех васпитаница живских у Институту мора бити поједнака и истовјетне боје; а имено: вунени фуштани, кафене масти, и фути такођер вунена, црне боје.

§. 14. При ступању, неплаћајуће васпитанице добивају од Института: аљине, обућу и свуколику рубенину, што оне носе само док су у Институту, а пошто се буду о празницима кућама својима разлизиле, онда се облаче у своју сопствену одјећу. Оне имају такођер од Института: постеље и све остало, што је потребно да се у најбољему реду и чистоћи уздрже; а при том још имају и храну, која мора бити приутовљена самијем простијем начином, али да буде здрава и сочна.

V. Течај васпитања, и правила примања и одпуштања.

§. 15. Течај васпитања продужује се на 6 година и дијели се на три одјелења: прво, друго, и треће названо практично одјелење; а свако одјелење продужује се на двије године.

§. 16. Да би могла васпитаница ући у прво одјелење, ште се да зна читати и писати српски, да зна њеке најпрве молитве, писање бројева (шифра) и бројење до стотине.

§. 17. У средњи течај не примају се васпитанице у никакву случају.

§. 18. Примање и одпуштање васпитаница бива сваке двије године. Одпуст пак на школске празнике (вакације) следује почетком Јулија и примање у почетку Септембра.

§. 19. К родитељима и к својти одпуштају се васпитанице само два пута прко године, именовице: од 23. децембра до 7. јануара; и на вакације, од Петрова дана до малог Госпођицидана. Осим ових двају случајева, васпитанице одпуштају се дома само у случају какве опасне болести њиховијех родитеља, или ради поправљења здравља саме васпитанице.

§. 20. Течај другог одјелења у толико је завршен да васпитанице без особитијех способности у науци, или које не би желеле науку на даље продужити: могу се пуштати на слободу по окончању другог одјелења. У трећем (практичном), одјелењу остављају се пак само најбоље, васпитанице, и оне, које се справљају за звање учитељица.

§. 21. Задње двије године, (течај првога одјелења), особито се посвећују подучавању васпитаница у газдинству, женскоме рукођељу и пазору над дјецом и поретком под руководством Управитељке и учитељица.

§. 22. Испити се полажу три пута: при ступању, при прелазку из другога разреда.

VI. Предмети учења и поступак при класификацијама.

§. 23. Предмети учења јесу: Закон божји; језици: српски, руски и француски; Историја; Географија; Рачуница; Црквено музикално пјевање; Свилодјелство и женско рукођеље, постојеће и шивење пртенине, аљина и свста, а тако и што је потребито у домаћему стању: различна плетива, везови и шивење на машини.

§. 24. Васпитанице подучавају се такођер у домаћему газдинству. На тај конач налази се при Институту башта и ограда, да би се цијељ газдинства лакше постигнути могла.

§. 25. Учитељке и учитељи стављају билешке из својијех дотичнијех предмета у школски протокол течајем свеколике године: 5 — одлично; 4 — врло добро; 3 — добро; 2 — прилично; 1 — рђаво, и 0 — ништа. О вакацијама дају се ове билешке васпитаницама на парочитијем листицима; а по свршетку свга шестолетнога течаја, или двају првих одјелења, свака васпитаница добива свједочбу са подписом Управитељке, Учитељица и Учитеља.

§. 26. Најбоље из васпитаница, у случају потребе и по увиђавности Управитељке, придају се у помоћ учитељицама, пошто би оне саме и њихови родитељи на то приволили.

Рок пошљању дотичнијех молбеница траје најдаље до 29. Јунија т. г.

Моле се славна Уредништва, особито далматинских часописа, да би овај Оглас у своје штоване листове изволила прештампати.

Цетиње 25. Априла 1873.

Надежда Пацевић
Управитељка.

ТАЈНЕ БОЛЕСТИ

ИНПОТЕНЦИЈУ

(Ослабљену мушку снагу).

лијечи темељно и јамчи за сјајни и трајни успјех

ДР. МОРИЦ ХАНДЛЕР.

доктор медицине и хирургије, магистар бабичлука и очнијех болести.

Ординира сваки дан: од 11 с. до 1 с. прије подне и од 3 до 5 сат. по подне.

Станује у Пешти, Leopoldstadt, Palatinsgasse N.о 13, 1 stock N.о 14.

На писма с приложеном наградом одговара одмах.

На захтјевање прима болнице и у посебнијем часовима.

(20-15)

Због одсуства уредникова није изишао лист прошле неђеље. За то с овијем и идућијем бројем дајемо по табака више.